

«DET HANDLER OM NORGE» - NOU 2020:15

Utredninga om demografiutfordringene i distriktene er Norman-utvalget sin analyse og anbefalinger til Solbergregjeringa. Rødt Troms kan slå fast at utvalget i hvert fall traff med tittelen. Distrikts-Norge føler at NOU-en omhandler Troms og Finnmark. Vi setter pris på at problemene blir synliggjort. Victor Norman sjøl spissformulerte seg med å si at først vil utkanten bli et gamlehjem og så en kirkegård.

Befolkningsutviklinga er ikke til å misforstå. Men meldinga mangler politisk vilje til å gjøre noe med det. Tiltakene er individretta og henger lite sammen. Å gi 16-åringene sertifikat er knapt nok symboltiltak. Derimot unngår en å foreslå statlige tiltak og planer for utvikling av våre distrikter. De tvert om beroliger Stortinget som skal behandle denne meldinga, med at det ikke trengs tiltak før i år 2040. For utvalget lager et poeng av at fraflyttinga nå blir mindre. De unge som er mobile, har allerede flyttet, så flyttestrømmen fra utkantene vil gå ned. Den generasjonen som nå bor i utkant-Norge, er stabil og med lengre levealder vil de bli boende der lenge. Det er ikke til å tro at en seriøs utredning snur opp ned på tegnene som viser at bosettinga i distriktene ikke er bærekraftig. Når den fruktbare del av befolkninga har forlatt, er krisa et faktum. Observasjonene utvalget har gjort, burde fått alarmklokkene til å gå og tiltakene satt inn straks. Det er nå vi er på vippepunktet.

Vi ser at utkantene mangler arbeidskraft og næringslivet henter den fra utlandet. Det senker lønningene i primærnæringene og distriktene blir enda mindre attraktive for bosetting. Vi må ha en ny politisk kurs der myndighetene aktivt vil styre virksomheter som skjer her i landet. Dette kan kun løses med et oppgjør med EØS-avtalen. Vi kan ikke ha fri flyt av arbeidskraft, vi må kunne beordre bl.a. statsansatte. Regjeringa må lage skikkelige planøkonomi og samfunnsplaner.

Det satses på forsvar i nord, men befalet får pendle. Ut fra at det viktigste forsvarspolitiske tiltaket er at det bor folk i landsdelen, så burde det vært lagt opp til at befal som tjenestegjør i nord, også må binde seg til å bosette seg i landsdelen. Slike føringer er fremmed for både utvalget og regjeringa.

Utkantene mangler ikke ressurser, tvert om. Det er utkantene som skaffer råvarene. Men myndighetene tillater Tine og Salgslaget å sentralisere sine anlegg bort fra der produksjonen skjer. Det er kysten som skaffer fisk. Det må da lages en plan for å foredle denne ute i distriktene. Vi må stoppe råvareeksporten. Nå driver fiskeindustrien vår og konkurrerer med vår egen fisk som den havgående flåte har fått lov til å eksportere direkte og ubearbeid. Jakta på profitt er både usosial, ødeleggende og kortsiktig.

Lønnsomhetsmotivet må dempes ned for bærekraftmotivet. Det gjelder både for fisken, fiskeren og folket. Da får vi bærekraftige lokalsamfunn og arbeidsplasser som skaper bolyst. Det er ikke bare et næringspolitisk tiltak, det er forutsetning for at nasjonen skal gjøre hevd på disse ressursene. Vi har ressurser både oppå, i og under sjøen. Vi risikerer å miste retten til ressursene dersom det ikke bor folk langs kysten. Det er nettopp mat, vann og olje som det kriges om. Derfor er det meningsløst å pøse penger på et forsvar om det ikke bor folk i landsdelen.

Regjeringa har gjennomført flere reformer. Kommunesammenslåing fjerner administrasjon i de minste kommunene. Skolesentraliseringa fører til færre lærere. Resultatet er at det bare er i distriktene det blir færre offentlige ansatte. De har innført en politireform som har fjerna lensmennene. Andre reformer fører til at færre høgt utdannede folk har jobb i utkantene. Slik har regjeringa bygd ned fagmiljø i distriktene. Utvalget bagatelliserer fjerninga av statlige arbeidsplasser i distriktene og mener at de uansett er få og har liten innvirkning. Relativt sett betyr de mye, mye mer enn i sentrale strøk. De er med på å opprettholde et miljø. De er forutsetninga for at ungdommen kan se for seg at de vil ha jobbtilbud på hjemstedet om de tar seg utdanning.

Regionreformen for å skape robuste kommuner og fylker, skulle være en forutsetning for å kunne utplassere statlige arbeidsplasser ute i distriktene. Dette er ikke fulgt opp. Selv Victor Norman som gjorde seg til talsperson for utflytting da han satt i regjeringa, berører ikke dette i denne meldinga. Statlige arbeidsplasser må flyttes ut fra de store byene. Ny teknologi og erfaringene med hjemmekontor viser muligheten til å flytte arbeidsplassene langt fra sentra. Statlige arbeidsplasser er med på å skape bedre og sterkere fagmiljø i distriktene.

Ikke en gang nedleggelse av bl.a. lærerutdanninga på Nesna problematiseres i meldinga. Det er et faktum at ungdom blir om de kan ta utdanning og kompetanseheving uten å måtte flytte. Regjeringa må stille med virkemidler som kan utvikle slike tilbud.

For Nord-Norge vil det viktigste tiltaket være at vi skal produsere og videreforedle våre naturressurser. Meieri og slakterier må ligge i vår landsdel. Fremfor sentralisering, må det gis tilskudd for å opprettholde lokal produksjon. Også mottak og foredling av fisk må sikres langs hele kysten i gangavstand for den mindre kystflåten. Og den største flåten må pålegges leveringsplikt igjen. Markedskreftene må politikerne bremse. Hvis ikke så bygges landet vårt ned og vi sitter med noen få byer som ikke har større legitimitet på ressursene enn en by i Belgia.

Rødt Troms vil foreslå følgende punkter:

- Desentralisert utdanning. Å kunne ta utdanning og kompetanseheving uten å måtte flytte, er viktig. Det må sikres virkemidler for å utvikle distriktene.
- Statlige arbeidsplasser. Statlige arbeidsplasser må flyttes ut fra de store byene. Ny teknologi og erfaringene med hjemmekontor viser muligheten til å flytte arbeidsplassene ut i distriktene. Statlige arbeidsplasser er med på å skape bedre fagmiljø.
- Forsvarets befall som tjenestegjør i landsdelen, må få boplikt.
- Bygdefond. Opprette fond for bygdeveksttaler
- Støtte til mottaksanlegg for fjordfiskere må gjeninnføres.
- Det må innføres pålegg om å bearbeide mer av råstoffet som vi produserer i fylket.
- Et av de viktigste tiltakene for økt bosetting i nord er at fangst og videreforedling av fiskeressursene blir reetablert i lokalsamfunnene langs kysten.

For Troms Rødt

Frode Bygdnes, leder